

Nærings- og fiskeridepartementet
Sendt digitalt på regjeringen.no

Deres referanse: 23/5991
Vår referanse: 2024/11
Dato: 02.01.2024
Publikasjonsnr: NIM-H-2024-1

Høringsuttalelse - NOU 2023: 23 Helhetlig forvaltning av akvakultur for bærekraftig verdiskaping

Retten til fiske er en del av den sjøsamiske kulturen, og det er klart at sjøsamenes bruk fjorder og kystnære strøk til fiske er vernet etter FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 27.

Ved tolkningen av SP artikkel 27 vil uttalelser fra FNs menneskerettighetskomité ha betydelig vekt, jf. HR-2021-1975-S (avsnitt 102).

Komiteén uttaler i sin General Comment no. 23 til artikkel 27, at selv om bestemmelsen er negativt utformet («shall not be denied»), anerkjenner bestemmelsen eksistensen av en rettighet. Menneskerettighetskomiteen har lagt til grunn at denne rettigheten skal beskyttes, også ved aktive handlinger fra statens side, det vil si at statene ikke bare må avstå fra å gripe inn i rettigheten, men også er forpliktet til å iverksette positive tiltak for å sikre den.

På samme måte som SP artikkel 27 gir et vern for reindriftssamer, vil den samme rettsforståelsen gjelde overfor sjøsamers rett til fiske. Det vil si at i tilfeller er aktuelt med naturinngrep, må det tas hensyn til kumulative effekter av inngrep som tidligere er gjennomført eller som er planlagt i fremtiden.

Som havbruksutvalget skriver på s. 86 foregår det rettighetskartlegging i Finnmark som tar sikte på å avklare kollektive og individuelle rettigheter til fiskeplasser i sjø- og fjordområder i Finnmark. Det kan likevel være utfordrende å dokumentere bruken av sjøareal og rettighetskartleggingen er ikke ferdig kartlagt.

I områder hvor rettighetene er omtvistet eller ikke ferdig kartlagt, bør myndighetene sørge for at disse blir kartlagt og ellers utvise varsomhet før tillatelser til oppdrettsvirksomhet tildeles.

Det er samtidig viktig at samene får reell innflytelse over hvordan kyst- og fjordområdene, herunder naturressursene, blir forvaltet. I saker som har konsekvenser for sjøsamenes rett til fiske, er det nødvendig at sjøsamene sikres formell og reell innflytelse over forvaltningen av de marine ressursene.

Samerettsutvalget II uttalte følgende om innflytelse og medbestemmelse i NOU 2007:13:

«Samerettsutvalget vil også understreke at bruken av de marine områdene må ses i sammenheng. Virksomhet som kan få innvirkning på fisket i sjøsamiske fjorder og kystfarvann, for eksempel oppdrettsvirksomhet, og oppføring og drift av faste installasjoner som sjøkraftverk, omlastingsterminaler og ilandføringsanlegg for petroleum, må planlegges og drives på en slik måte at virksomheten ikke truer fiskestammer eller det biologiske mangfoldet. Det vil for å realisere dette blant annet være viktig at både Sametinget og andre samiske og lokale fiskeriinteresser gis en rolle i de aktuelle beslutningsprosessene.»

Ivaretagelsen av konsultasjonsretten inngår i den samlede vurderingen av om artikkel 27 er krenket. Retten til medbestemmelse (konsultasjoner) følger av ILO nr. 169 art 15 (1) hvor det fremgår at urfolk har rett til å «delta i bruk, styring og bevaring» av de fiskeressursene de tradisjonelt har utnyttet.

Ettersom den sjøsamiske kulturen er i en svært sårbar posisjon, er det særlig viktig at det gjennomføres gode og effektive konsultasjoner slik at terskelen etter SP artikkel 27 ikke blir overskredet.

Effektiv deltakelse sto sentralt i saken Apirana Mahuika m.fl. mot New Zealand i FNs menneskerettighetskomité.¹ I saken kom komiteen til at staten, ved bl.a. å konsultere før iverksettelsen av lovforslaget, og ved å legge vekt på bærekraft i maoriens fiske, hadde ivaretatt SP artikkel 27 og kravet om effektiv deltakelse.

NIM støtter utvalgets forslag om å utarbeide en tydelig veileder for konsultasjoner i planprosesser som omtaler sjøsamiske interesser og akvakultur spesielt. En slik veileder vil bidra til økt grad av rettssikkerhet og forutsigbarhet.

Vennlig hilsen
for Norges institusjon for menneskerettigheter

Gro Nystuen

Assisterende direktør

Anders Einar Broderstad

Rådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har dermed ingen signatur.

¹ HRC, Apirana Mahuika m.fl. mot New Zealand (Communication No. 547/1993).

